

STORTINGET

Kongen kommer til Stortinget

Innhold

- 6 Hvorfor kongen kommer
- 18 Hva er en kongetrone
- 22 Kongestolen
- 28 Dronningstolen
- 36 Kronprinsstolen
- 44 Kilder
- 45 Fotokreditering

Kongen kommer til Stortinget

I 1814 løsrev Norge seg fra Danmark og gjenoppstod som selvstendig stat med en egen grunnlov. Kongen var ikke lenger eneveldig, og han måtte heretter dele makten med en folkevalgt forsamling og uavhengige domstoler. Kongens innskrenkede makt er nedfelt i Grunnloven, som sier at kongen ved trontiltredelse må avlegge ed til Grunnloven foran de folkevalgte. Kongen møter også i Stortinget hvert år for å høytidelig åpne forhandlingene. Disse symbolske handlingene har siden 1814 funnet sted i Stortingets lokaler og aldri på kongens slott. Stolene som kongen, dronningen og kronprinsen bruker under Stortingets åpning i dag, er alle eldre enn stortingsbygningen som stod ferdig i 1866. De tre tronstolene har hver sin historie og utforming, men symboliserer til sammen hvordan maktfordelingen som ble nedfelt i Grunnloven av 1814, videreføres i dag.

Hvorfor kongen kommer

Forrige side: Kong Harald, dronning Sonja og kronprins Haakon ankommer den høytidelige åpningen av det 167. storting 3. oktober 2022.

Kong Haakon og kronprins Olav ankommer den høytidige åpningen av det 79. storting 13. januar 1930.

Grunnloven bestemmer at kongen skal åpne Stortingets forhandlinger. Når han kommer til Stortinget, sitter han på en trone foran de folkevalgte og holder en tale om regjeringens program for kommende år. Når kongen kommer til Stortinget, ser vi tydelig Grunnlovens maktfordeling mellom Kongen (regjeringen) og folket gjennom dets valgte forsamling og Høyesterett, som følger det hele fra sin losje i stortingssalen.

FRA EIDSVOLL TIL STORTINGET

Helt siden tronfølger og senere kong Christian Frederik (1786-1848) åpnet og hevet forhandlingene på Eidsvoll i 1814, har kongemakten vært representert i Stortinget ved to viktige anledninger: Når kongen avlegger ed til grunnloven, og når han åpner og hever forhandlingene i Stortinget. Ved disse anledningen tar kongen plass på en trone foran de folkevalgte. Tronen består av stoler på en forhøyning med tre trinn under en rød baldakin (tronhimling) med kongens monogram på toppen. Det hele kalles en trone eller et tronstolsarrangement.

HVA SIER GRUNNLOVEN OM ÅPNING AV STORTINGET

Grunnloven inneholder bestemmelser om statsformen, om menneskerettigheter og om fordelingen av makt mellom Stortinget, regjeringen og domstolene. Etter løsrivelsen fra unionen med Danmark i 1814 vedtok Norge sin egen grunnlov. Selvstendigheten ble kortvarig, ettersom den svenske kongemakten gjorde krav på Norge som krigsbytte i forbindelse med Napoleonskrigene. Norge måtte gå inn i en ny union med Sverige, men

fikk beholde sin egen grunnlov under den svenske kongen. Gjennom unionstiden og frem til i dag har vi beholdt Grunnloven av 1814, selv om ordlyd og paragrafer har blitt endret mange ganger.

Grunnloven av 1814 var banebrytende ved å skille klart mellom de tre statsmaktene: Kongen og regjeringen som utøvende makt, det folkevalgte Stortinget som lovgivende makt og uavhengige domstoler som dømmende makt. Grunnloven slår fast at Norge er et konstitusjonelt monarki. Det betyr at vi har en konge, eller en gang en dronning, som statsoverhode. Kongens makt er imidlertid innskrenket av Grunnloven, og hans oppgaver er i dag hovedsak representative og seremonielle. Når Grunnloven sier at den utøvende makt ligger hos Kongen, betyr det «Kongen i statsråd», altså regjeringen.

Når det i Grunnloven står at kongen må komme til Stortinget, så er det kongen personlig. Kongen, eller den som fungerer som regent, åpner Stortinget hver høst etter de faste fremgangsmåtene som har vært nedfelt i Grunnlovens § 74 siden 1814:

Så snart Stortinget har konstituert seg, åpner kongen eller den han beskikker, dets forhandlinger med en tale der han underretter det om rikets tilstand og de forhold som han især ønsker å lede Stortingets oppmerksomhet mot. Ingen deliberasjon må finne sted i kongens nærvær.

STORTINGET TRER SAMMEN

Stortinget har ikke alltid møttes hvert år. Fra Stortinget ble opprettet ved Grunnloven av 1814, var det i utgangspunktet bare samlet bare hvert tredje år. I 1869 ble det vedtatt en grunnlovsendring som innførte årlige Storting fra 1871. Perioden når representantene sitter samlet, kalles en stortingssesjon og telles fra det første ordentlige møtet i 1815 frem til i dag.

Grunnloven bestemte at kongen også skulle heve Stortingets forhandlinger i en høytidelig seremoni, men denne ordningen falt bort da Grunnlovens § 80 ble endret 29. mai 1990. Før 1990 hendte det at Kongen i statsråd (regjeringen) måtte kalle Stortinget sammen også når det var oppløst, og da ble det holdt overordentlige storting. Stortinget avslutter nå selv forhandlingene før den nye stortingssesjonen begynner, og kongen kommer nå kun én gang i året, i starten av oktober, for å åpne Stortingets forhandlinger.

Kong Olav og kronprins Harald ankommer Stortinget.

Detalj av Kongeriket Norges Grunnlov med § 74 som sier at kongen skal åpnet Stortingets forhandlinger.

Kong Haakon Vlls
edsavleggelse
for Stortinget 27.
november 1905. I
losjen til høyre for
kongen står i uniform
og med ordener prins
Henrik av Preussen,
bror til keiser Wilhelm
II av Tyskland.

HVA SIER GRUNNLOVEN OM EDSAVLEGGELSE

Ved kongeskifte må den nye kongen komme til Stortinget og avlegge en ed foran de folkevalgte. En ed er en høytidelig erklæring som historisk sett har blitt avgitt under påkallelse av høyere makter. Å avlegge ed vil si å bekrefte riktigheten av et utsagn eller en forklaring, og handlingen er fra gammel tid særlig brukt som bekreftelsesmiddel i rettslige forhold. Kongens ed til grunnloven er kjernen i et konstitusjonelt monarki. Grunnloven og demokratiet står over kongen. Grunnlovens § 9 sier:

Så snart kongen, som myndig, tiltrer regjeringen, avlegger han følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger å ville regjere kongeriket Norge i overensstemmelse med dets konstitusjon og lover, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitende!»

Er intet storting på den tid samlet, nedlegges eden skriftlig i statsrådet og gjentas høytidelig av kongen på første storting.

Kong Olav Vs
edsavleggelse
for Stortinget 20.
januar 1958. Siden
Stortinget ikke var
samlet høsten 1957
da kong Haakon
døde, ble kong Olav
Vs ed først nedlagt
skriftlig i statsråd
og deretter gjentatt
ved den høytidelige
åpningen året etter.
Stortingssalen var
under ombygging,
og seremonien
ble derfor holdt i
lagtingssalen.

Kong Harald Vs
edsavleggelse for
Stortinget 21. januar
1991.

Kong Harald, kronprins Haakon og dronning Sonja ankommer den høytidelige åpningen av det 168. storting 3. oktober 2023 og blir ønsket velkommen av stortingsrepresentanter som utgjør den såkalte deputasjon, ledet av Carl I. Hagen (FrP).

Kongen, dronningen og kronprinsen sitter på stolene sine under baldakinen, som sammen utgjør Stortingets tronstolsarrangement. I losjen nede til venstre sitter representanter fra det diplomatiske korps, og over sitter en deputasjon fra Høyesterett.

NÅR KONGEN KOMMER TIL STORTINGET

Den høytidelige åpningen av Stortinget er en årlig begivenhet der alle de tre statsmaktene er samlet på ett og samme sted. Stortingsrepresentantene, hele regjeringen og kongehuset tar del i denne offisielle seremonien. I tillegg er den dømmende makten representert ved høyesterettsjustitiarius og en deputasjon fra Høyesterett. Sivile og militære embetsmenn, det kongelige hoff, diplomater og andre gjester er også invitert.

Stortinget fikk sin egen bygning først i 1866 etter å ha brukt Katedralskolens foredragssal og bibliotek og Universitets gamle festsal til sine møter. I 1868 ble Stortinget for første gang høytidelig åpnet i den nye stortingsalen som fortsatt brukes i dag. Det var i denne stortingssesjonen at representantene vedtok å holde årlige stortingsmøter. Frem til da hadde Stortinget møttes kun hvert tredje år. Fra 1871 har Stortinget hatt årlige møter

med unntak av okkupasjonsårene 1940–1945 under andre verdenskrig.

Når kongen med følge ankommer Stortinget, blir han ønsket velkommen av syv stortingsrepresentanter som utgjør en såkalt deputasjon. Medlemmene av denne deputasjonen utpekes av Stortinget i et møte dagen før den høytidelige åpningen. Deputasjonen tar imot kongen og hans følge ved hovedinngangen til Stortinget (Løvebakken) og ledsager dem så lenge de er i bygningen. En rød løper strekker seg hele veien fra Løvebakken frem til stortingssalen. I trappen opp mot stortingsalen står rekrutter fra Sjøforsvaret oppstilt på hver sin side av den røde løperen.

Prosedyrene rundt åpningen av Stortinget har sine røtter tilbake til Eidsvoll i 1814. Der ble danske prins Christian Frederik eskortert av betrodde embetsmenn. Dette er videreført i dag ved at regjeringen inviterer sivile og militære embetsmenn til å eskortere kongen

Statsminister Jonas Gahr Støre (Ap) overrekker kongen trontalen under den høytidelige åpningen av det 168. storting 3. oktober 2023.

Daværende kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) leser talen om rikets tilstand under den høytidelig åpning av det 159. storting 2. oktober 2014. Bak ham står medlemmer av regjeringen Solberg.

til Stortinget, den såkalte embetsmannsprosessen. Kongen er ledsaget av sine adjutanter (militære rådgivere), som tar oppstilling på podiet når kongen setter seg på tronen i stortingssalen.

Til den høytidelige åpningen blir stortingssalen ommøblert for den korte stunden kongen er til stede. Da fjernes presidentpodiet og Stortingets talerstol for å gjøre plass til tronstolene. Nede i salen, i halvsirkelen foran plassene til representantene, settes det opp et bord for stortingspresidenten og sekretæren. Sekretæren er en stortingsrepresentant som er valgt av Stortinget i møtet dagen før den høytidelige åpningen. Regjeringen har til daglig sine faste plasser på første rad i stortingssalen foran de 169 representantene. Slik har det vært siden 1884. Før det kom regjeringen kun sammen med kongen i Stortinget. Etter gjennombruddet for parlamentarismen i 1884 må regjeringen møte i Stortinget daglig og stå til ansvar for sine handlinger overfor

Stortinget. Siden åpningen av Stortinget følger flere gamle tradisjoner, står regjeringen til høyre for kongen, slik den også gjorde i perioden 1814 til 1884. Dette er for å skille klart mellom hvem sitt hus Stortinget er, og hvem som er på besøk. Skillet mellom lovgivende og utøvende makt blir på denne måten fysisk markert.

Når kongen har satt seg på tronen, overleverer statsministeren på vegne av regjeringen talen kongen skal lese. Dette er for å symbolisere hvem som har skrevet den. Etter at kongen har lest trontalen, leses «beretningen om rikets tilstand» («melding fra Kongen til Stortinget om Noregs rikets tilstand og styring i tida etter siste melding»). Denne handler i korte trekk om hvordan tingenes tilstand er i Norge, og om hvilke områder regjeringen vil legge særlig vekt på det kommende året. Det er regjeringen som bestemmer hvilken statsråd som skal lese, og det er tradisjon for at statsråden med kortest ansiennitet

Kong Haakon VII
leser sin første
trontale under den
høytidelige åpningen
av det 56. storting
22. oktober 1906.

i regjeringen får denne oppgaven. Siden 1932 leses beretningen om rikets tilstand på nynorsk.

Av de 58 stortingene mellom 1815 og 1905 ble 23 åpnet av kongen og fem av kronprinsen. Resten ble åpnet av stattholderen, kongens stedlige representant i Norge, eller av et regjeringsmedlem. Tronen ble alltid reist i salen både til åpning og lukking selv om den ofte ble stående tomt. Med unntak av årene under andre verdenskrig, da Stortinget ikke møttes fra 1940 til 1945, har kongen eller kronprinsregenten åpnet Stortinget siden 1906.

TRONTALEDEBATTEN

Ettersom Grunnloven bestemmer at ingen debatt eller drøftelser kan finne sted i kongens nærvær, kan ikke møtet i Stortinget fortsette før kongen har forlatt bygningen etter at han har åpnet Stortinget. Det er Stortingets direktør som følger med på at kongen har forlatt stortingsbygningen og

deretter meddeler presidenten at stortingsforhandlingene kan gjenopptas. Først da kan Stortinget vedta at trontalen og beretningen om rikets tilstand skal tas opp til behandling, og møtet kan heves.

I trontalen gir regjeringen en generell oversikt over sin politikk og arbeidsprogram i det kommende året. Etter trontalen avholdes den såkalte trontaledebatten i Stortinget. Da debatteres hovedprioriteringer og politisk profil omtalt i talen. Trontaledebatten har en mer prinsipiell karakter og benyttes til å diskutere større linjer i norsk politikk. Stortinget er landets viktigste arena for politisk debatt. Trontalen regnes, sammen med finansdebatten (i forbindelse med statsbudsjettet), som de to viktigste debattene i Stortinget.

Hva er en kongetrone?

Edward Poynter (1836–1919): *The Visit of the Queen of Sheba to King Solomon*, olje på lerret, 1890. Historiemaleriet er en typisk viktoriansk forestilling om en kongetrone inspirert av beskrivelser av kong Salomos trone i Bibelen. National Gallery of Ireland.

Under Stortingets høytidelige åpning sitter kongen på en egen trone. Kongestolen står sammen med dronningstolen og kronprinsstolen på et forhøyet podium under en baldakin av rød fløyel. Fra tronen leser kongen talen som er regjeringens program for det kommende året. Av den grunn kalles den trontalen.

TRONEN I HISTORIEN OG SOM SYMBOL

Troner er omtalt flere steder i Bibelen og har vært i bruk fra oldtiden som sete og symbol for herskere. I Bibelen er kong Salomos trone utført i elfenben og forgyldt med rent gull og omgitt av løvefigurer. Dette har preget fremstillinger av tronstoler gjennom historien. Troner har ofte løveansikt på armlener og løvelabber på stolben. I tillegg har de ofte en krone øverst på ryggstøtten.

Tronen er et tradisjonelt verdighetstegn for kongelige, geistlige eller andre fremtredende personer ved høytidelige seremonier, for eksempel ved kroninger eller store politiske eller religiøse begivenheter. Tronen er vanligvis rikt utsmykket og står opphøyd på et podium i tronsaler i slott eller palasser. Her er tronen i Stortinget et unntak, siden den kun hentes frem én gang i året og da står i de folkevalgte sal.

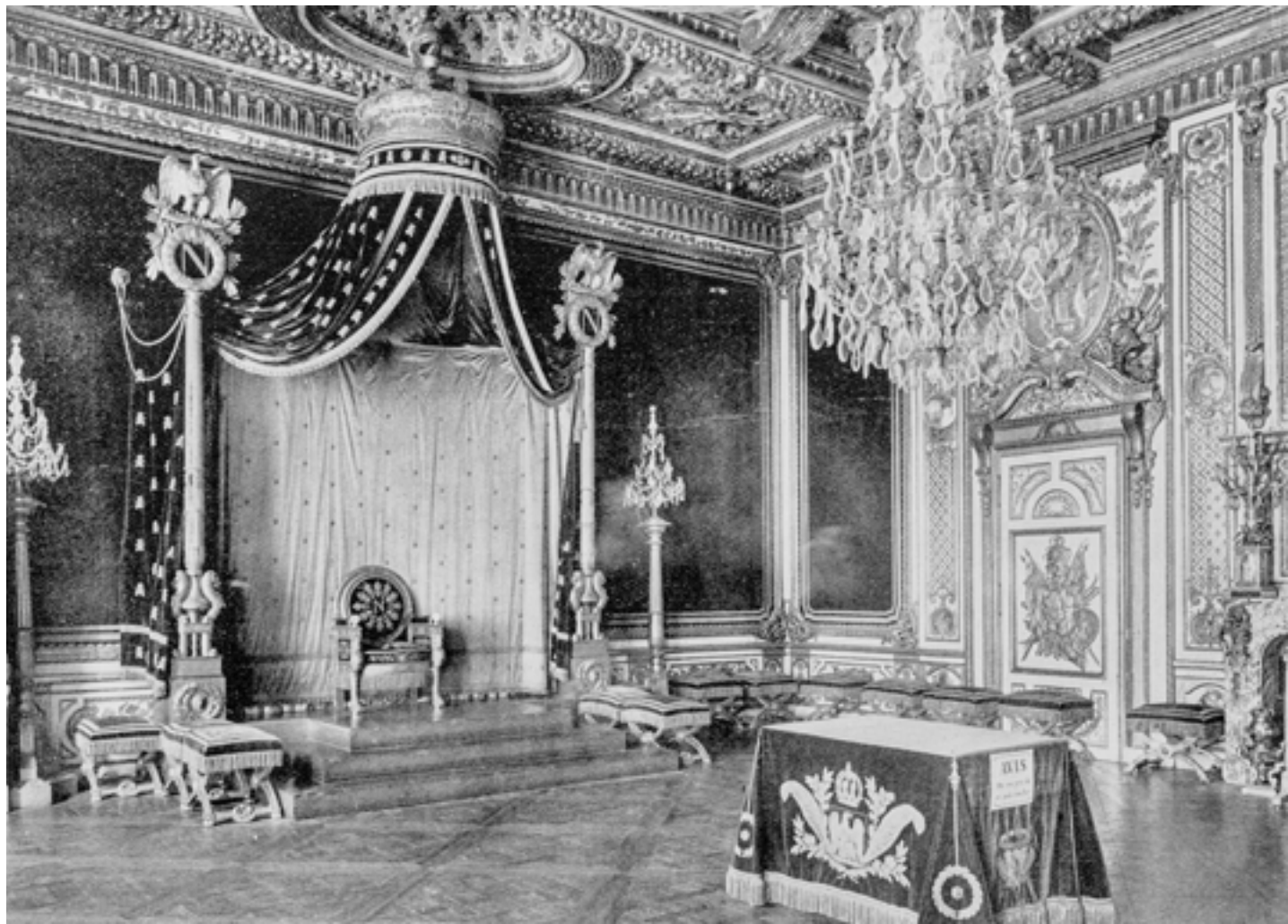
Stoffet som er strukket over tronen som symbol på himmelhvelvingen, kalles baldakin eller tronhimmel. Baldakinen kan forståes som et symbol på kongemakt, men er også

et helt konkret tøyestykke med en eller flere stoler under. Orientalske herskere skred i gammel tid frem under en baldakin båret av tjenerne og utgjorde en tydelig markør av herskeres makt og verdighet. Baldakinen gjorde i tidligere tider også praktisk tjeneste som beskyttelse mot sol og regn, en forløper for moderne parasoller. Baldakiner fant veien fra Midtøsten til Europa gjennom krigsbytte og handel med blant annet Republikken Venezia. Ordet er avledet av Baldak som var en betegnelse på Bagdad, og opprinnelig betegnet det silkestoff produsert i byen Bagdad.

RETTE TIL TRONEN

Retten til å sitte på tronen gjelder vanligvis bare én person. Denne retten kan arves eller på en annen måte bli overtatt av en etterfølger som ofte blir kalt tronfølger eller tronarving. Grunnloven bestemmer at Norge er et arvelig monarki og inneholder egner regler for arvefølgen.

Med Grunnloven av 1814 gikk Norge fra å være et enevelde, hvor all makt var samlet i kongens hånd i København, til å ta et stort

Napoleon Is tronstolsarrangement fra 1808 i Fontainebleau-slottet i Frankrike var en stor inspirasjonskilde til kongelige troner i hele Europa utover på 1800-tallet.

Stortingets tronstolsarrangement fra den høytidelige åpningen i 2023.

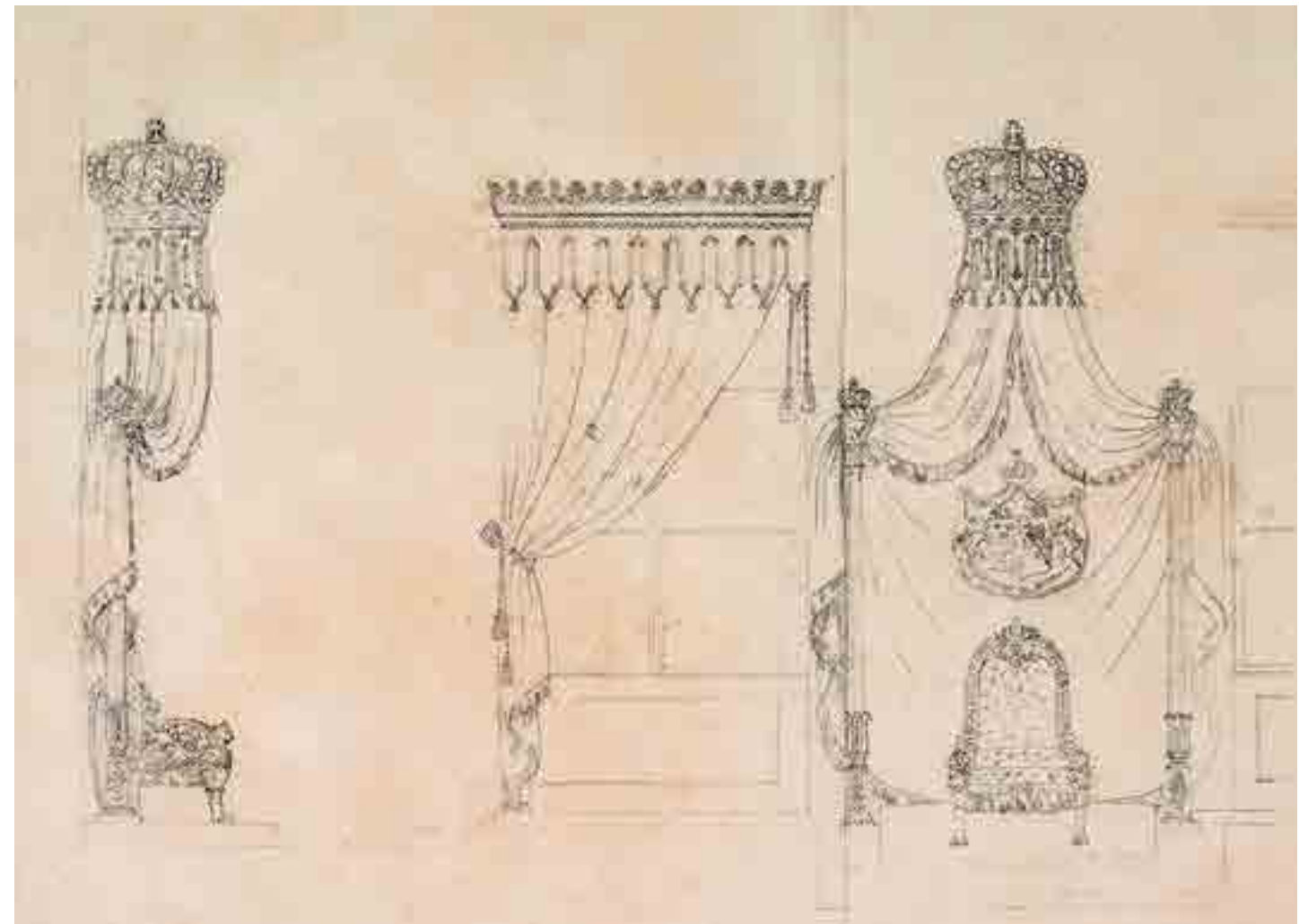
steg i retning av å bli et demokrati med en tredeling av makten mellom lovgivende, utøvende og dømmende makt. Det er Stortinget som vedtar lover, statsbudsjett og kontrollerer regjeringen. Domstolene dømmer etter lover vedtatt av Stortinget. Regjeringen er utøvende makt og står for den daglige styringen av Norge, men dens makt er ikke ubegrenset. Regjeringen må føre en politikk som har støtte i Stortinget, ellers kan den miste Stortingets tillit og må gå av.

Kongemakten er i dag i realiteten overført storting og regjering. I Grunnloven står kongen nevnt mange ganger, men i de fleste tilfeller forstås det i dag som regjeringen. Med kongeverdigheten kommer en rekke symboler og bolig på Slottet, men det kanskje mest kjente kjennetegnet er kongekronen. I dag oppbevares Norges kongekrone, sammen med de andre såkalte kronregaliene, i Trondheim i nærheten av det som var kroningskirken, Nidarosdomen. Ved signingen av kong

Harald V og før ham Olav V ble den ene av tre historiske, norske kongetroner satt opp. Den andre tronen settes opp i Stortinget hvert år. Den tredje tronen var på Slottet, men ble demontert på slutten av 1800-tallet. Disse tre tronene er knyttet nært sammen gjennom historien.

TRONEN I NIDAROS

Tronen i Nidarosdomen har alltid vært midlertidig og kun satt opp ved kroninger og fra 1958, signinger. Til kroningen ble det både benyttet én stol til tronen i midtskipet i Nidarosdomen og én til selve kroningsøyeblikket ved høyalteret. Til Carl Johans kroning i 1818 ble det laget tronstoler til ham og dronning Desirée av billedhugger Axel Magnus Fahlcrantz (1780–1854). Det var kun kong Carl Johan som ble kronet. Han benyttet derfor den ene stolen som kroningsstol og den andre som tronstol. Siden Oscar I skulle krones sammen med dronning Josephine var det behov for en ny stol til selve kroningsak-

ten, og det var da stolen kongen i dag benytter i Stortinget ble bestilt. Det ble aldri noe av Oscar Is kroning etter at han ble konge i 1844. Da Oscar II ble konge i 1872 ble det laget en ny kroningsstol med lav rygg slik at det ble lettere å sette kronen på kongens hode.

TRONEN PÅ SLOTTET

Slottsarkitekt Hans Linstow (1781-1857) tegnet både selve Slottet og de viktigste interiørene. Til tronsalen ble han inspirert av Napoleons troner, blant annet den i residensslottet Tuillierine fra 1804 (side 20). Linstow tegnet første utkast til tronen på Slottet i 1839. Det tok lang tid å bygge Slottet og en senere tegning til tronen (side 21) er dessverre usignert, men den er trolig også tegnet av Linstow på 1840-tallet. Tronsalen, som også var audiensværelse, ble etablert på Slottet i 1849. Tronsalen på Slottet ble demontert i 1880-årene og tronstolen ble overført til biblioteket, som var statsrådsværelse (hvor kongen møtte regjeringen) frem til dagens statsrådssal ble etablert i 1906-07. Stolen på tegningen er ikke lengre del av en trone, men det er den kongen benytter i statsråd på Slottet hver fredag. Denne stolen er laget samtidig og av samme møbelsnekker som laget stolen som kongen benytter i Stortinget i dag, den såkalte kongestolen (side 24).

Ukjent / trolig Slottets tegnestue (mulig Hans Linstow (1781-1857): Skisse til tronen i Slottets tronsal, før 1847.

Statsminister Christian Michelsen (nærmest podiet) leser norgeshistoriens eneste «regjeringens tale» i det han åpner det 55. storting. Byråsjefene Eger og Schjøtt (med akselbånd og heroldstaver) var i denne sammenheng de siste herolder som deltok i åpningen av Stortinget.

TRONEN PÅ STORTINGET

Tronen på Stortinget, som i Nidarosdomen, settes opp den ene dagen i året når kongen kommer. Helt frem til 12. oktober 1905 ble den satt opp uansett om kongen, kronprins eller arveprins var til stede. Da som et symbol på kongen og den utøvende makten. Etter at unionen med Sverige var enstemmig oppløst av Stortinget 7. juni 1905 og akseptert av Sverige 23. september i det såkalte Karlstad-forliket, var det en kort periode ikke en konge som var statsoverhode i Norge. Derfor både oppløste statsminister Christian Michelsen det 54. storting den 10. oktober og åpnet det 55. den 12. oktober 1905. Om oppløsningen skrev Aftenpostens aftenutgave samme dag at: «Tronstolen var denne gang ikke benyttet da man paa Grund af den knappe tid gjorde det hele saa enkelt som muligt.» Derimot ble den hentet frem to dager senere da statsministeren åpnet det 55. storting, ikke

vegne av kongen - Norge hadde ingen - men på vegne av regjeringen. Michelsen holdt da det som i Norgeshistorien er den eneste «regjeringens tale» (side 22). Både før og etter, har det vært holdt trontale fordi den leses av eller på vegne av kongen fra en trone. Det har siden åpningen av det 56. storting 22. oktober 1906 (side 17) alltid vært kongen eller kronprinsen som åpner Stortinget.

Kongestolen

Kongen er Norges statsoverhode. Han møter de folkevalgte i stortingssalen én gang i året når han leser talen som er regjeringens program for kommende år. Kongestolen ble egentlig laget som kroningsstol, men viste seg å være for stor og upraktisk. I de utskårne dekorasjonene finner vi gamle symboler på visdom, makt og styrke.

EGENTLIG LAGET TIL KRONING

Stortingets kongestol ble laget av treskjærer Wilhelm Heinrich Hoffman (1813–1864) i Stockholm i 1847 til kong Oscar I (1799–1859) aldri gjennomførte kroning, som skulle ha funnet sted i Nidarosdomen i Trondheim. Siden kroningen aldri ble gjennomført, kom stolen i stedet til Stortinget.

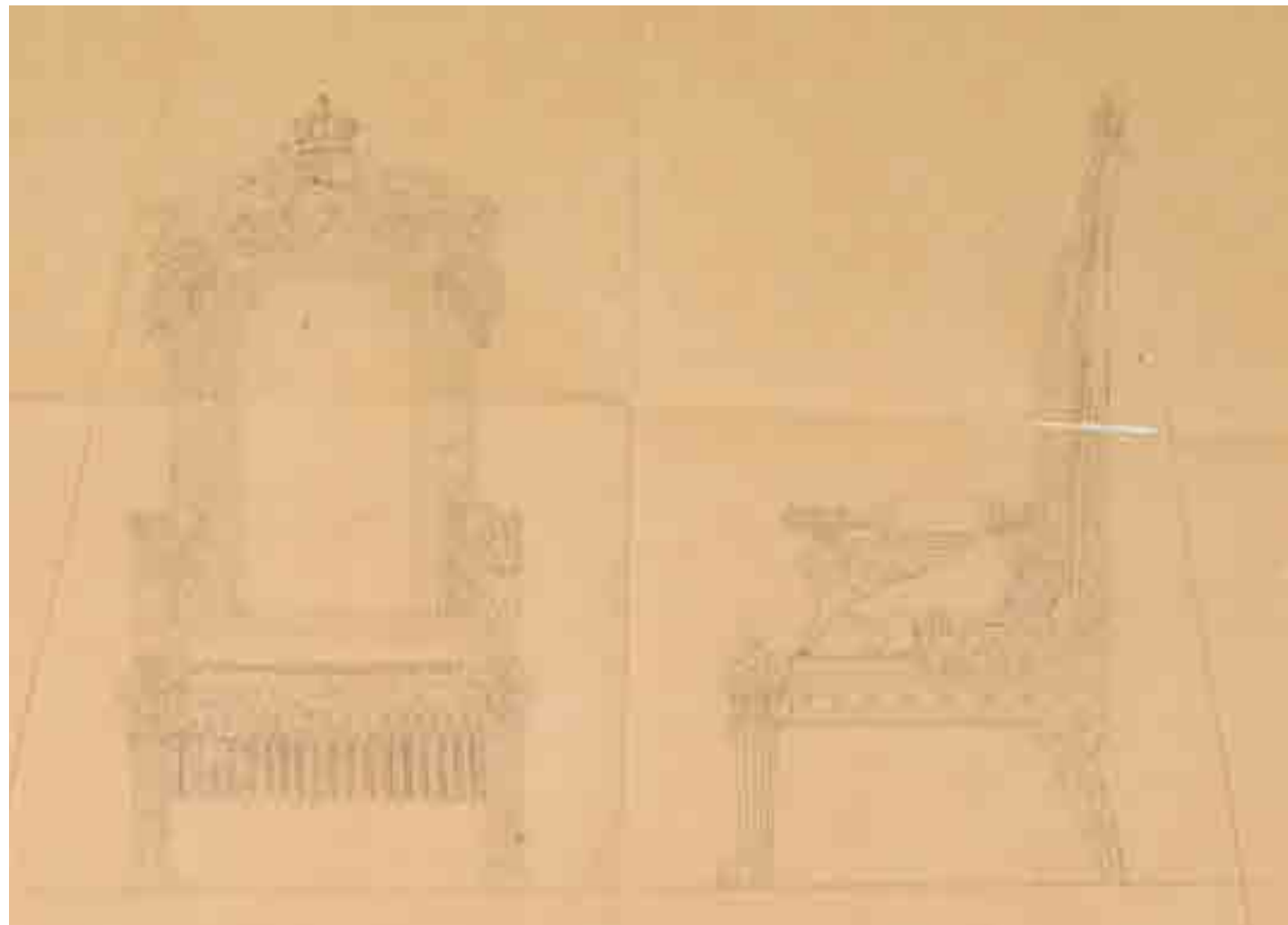
STOLENS UTFØRELSE OG SYMBOLER

Kongestolen er utført i såkalt nybarokk stil, som gjerne kjennetegnes av gedigne former og rikt dekorert ornamentikk som skaper kontrast mellom lys og skygge. Den rikt utskårede ryggen er typisk for denne stilens dynamikk og bevegelse, i motsetning til dronningstolens klassiske og rolige form. Kongestolen var opprinnelig trukket med fløyel i purpur og med småperlesmykkede gullkroner. I dag er setet og ryggen trukket med purpurrød fløyel kantet med pyntebånd i gull. Kongestolen har en rekke symbolade-

de elementer som kan knyttes opp mot de eldste trontoler vi kjenner i historien. Stolen har ben formet som løveføtter som holder en kule i klørne. Stolbenene går over i to kronede løvehoder i front av armlenene. Formen på løvene er frodig og tredimensjonal, til forskjell fra dronningstolens flate dekor. Løvene er bevingende, og vingene brer seg ut som armlener. Våpenskjoldet er, som løvene på armlenene, kronet.

Forgylte kroner forbindes med kongelige som symbol på makt og verdighet. Selv om kroningen av Norges konger ble avskaffet ved stortingsvedtak i 1908, er det likevel den enkeltgjenstanden som fortsatt forbindes mest med en konge. Kronen over riksvåpenet symboliserer nettopp at Norge er et kongedømme. På toppen av kongekronen ligger kulen som historisk symboliserer jorden, og at all makt er samlet hos kongen. Korset øverst på kronen symboliserer kristendommen.

Detalj av kongestolen med riksløven.

Ukjent / trolig Slottets tegnestue (mulig Hans Linstow (1781-1857): Tidlig utkast til kongens tronstol, 1846 (?)

Armlene på kongestolen er utformet som løver med ørnevinger, som er mytologiske vesen. I likhet med ørnen, er løven et symbol på makt, og i Bibelen nevnes løven flere ganger som symbol for styrke. Mens løven blir regnet som dyrenes konge, er ørnen himmelens hersker, og den har gjennom historien symbolisert styrke, mot og udødelighet. Fremstillinger av bevingende løver møter man også i det gamle Egypt, Babylonia og Assyria. I Europa oppstod det etter hvert en tradisjon som knyttet ørnen til keisere og løven til konger.

Kongestolen har også en rekke symboler fra planteriket for gode egenskaper og dyder. Hele stolryggen er dekket av frodige akantuser, et stilistisk og ornamentalt motiv basert på bladene og bladnervene til planten. Toppen av stolen rundt våpenskjoldet er dekorert med stiliserte laurbærblader og venstre side med stiliserte palmeblader. I kulturene rundt Middelhavet har palmegrenen vært et symbol

på seier, triumf, fred og evig liv. Laurbær knyttes som symbol til Apollon, den greske guden for lyset, sannhet og musikk. Laurbærkranser har siden antikken vært et symbol på seier i idrett og felttog. Akantusen har blitt sett på som et symbol på varig liv og udødelighet.

STOLENS UTVIKLING

Samtidig med at det ble tegnet et utkastet til tronsalen på Slottet (side 21), ble det tegnet forslag til det som skulle være korningstolen til Oscar I i Trondheim. Dessverre er også disse to usignerte (side 26 og 27). Siden tronstolen - både på Slottet og til kroningen i Nidarosdomen - var svært viktige møbler, er det mulig at slottsarkitekt Linstow har tegnet dem. Selv om han egentlig ikke tegnet møbler, ville han nok ikke helt overlatt jobben til noen andre, eller i det minste hatt overoppsynet med arbeidet i Slottets tegnestue, hvor disse trolig er tegnet. Med forsiktighet kan tegningene derfor tilskrives Linstow.

Ukjent / trolig Slottets tegnestue (mulig Hans Linstow (1781-1857): Skisse til kongens tronstol 1846 (?)

Både forfra og i profil er den endelige stolen svært lik tegningen. Løvene på hver siden av våpenskjoldet på ryggen ble i den endelige versjonen akantusblader og trekket er senere blitt byttet.

Tegningene gir oss en god mulighet til å se hvordan kongestolen utviklet seg i takt med motebildet. Første tegning viser utkast til en stol som i stil er svært lik dronningstolen (side 34). Her er det den såkalte empiren som gjør seg gjeldende med stramme linjer og ennå er løven bare del av selve armlenet (side 26). Den andre tegningen er helt og holdent i stilretningen som kommer etterpå, den er ny-barokk (side 27). Denne tegningen er nesten helt lik slik stolen ble laget, og løven har nå blitt del av selve stolens konstruksjon og stolens føtter er fullt ut løveføtter. Hadde den første stolen (side 26) blitt laget, er det ikke sikkert at Stortinget hadde overtatt den siden den ville ha vært umoderne på 1860-tallet. Dronningstolen (side 34) i Stortinget ble solgt på auksjon, nettopp fordi den var umoderne i 1868. Den endelige versjonen av stolen som ble laget (side 27) var høyeste mote da den ble laget og er utført på en måte som kunne knyttes til treskjærerkunsten og rosemaling i Norge. Stolen har fått nytt trekk og er den

kongen benytter i Stortinget i dag.

DEN NORSKE LØVE

Løven med øks i riksvåpenet kalles ofte Den norske løve og har sin opprinnelse tilbake til kong Sverres kongedømme (1177–1202) eller muligens tidligere. Våpenskjoldet øverst på kongestolens rygg har blitt endret to ganger. Da stolen ble laget i 1847, fikk den et våpenskjold som i både form og utførelse av løven var en variant som kong Oscar I hadde godkjent ved sin trontiltredelse i 1844 (side 27). Da kong Haakon VII avla ed i november 1905, var dette våpenskjoldet fortsatt på stolen (side 10). Da kongen kom tilbake i januar 1906, hadde stolen fått et nytt våpenskjold (side 17) med endret form og en løve i ny utførelse tegnet av kunstneren Eilif Petersen (1852–1928). Denne versjonen av løven er den som fortsatt benyttes av kongehuset.

STOLEN KOMMER TIL STORTINGET

Siden kong Oscar I aldri ble kronet i Trond-

Kongestolen i Stortinget. Høyde 207 cm, bredde 100 cm og dybde 102 cm og setehøyde 55 cm.

Detalj av kongestolens vinger.

Kong Oscar II av Norge-Sverige åpnet sitt siste og det 53. storting 19. oktober i 1903. På sin høyre side sitter kronprins Gustav (senere V) og i losjen kronprinsesse Victoria. Stolen til arveprins Gustav (senere VI) står tom, men på svensk maner, som et symbol på hans plass i arverekken, ble den satt opp i hans fravær.

heim, ble kongestolen værende en stund på Slottet i Oslo etter at den kom fra Stockholm i 1847. Den var også i Trondheim da kong Carl XV (1826–1872) ble kronet i 1860, men den ble ikke brukt og ble sendt tilbake fordi den var for stor, høy og upraktisk. Stolen kom trolig til Stortinget da stortingsbygningen stod ferdig, og har vært brukt siden 1868. I starten var dette bare et lån. Siden kongestolen var bekostet av Finansdepartementet, ble den kjøpt av Stortinget i 1873 fra den såkalte Kroningskommisjonen, komiteen som planla og gjennomførte kroninger, for samme beløp som den hadde kostet å lage i 1847, 150 spesidaler.

BALDAKINEN

Baldakinen eller tronhimmelen er i rød fløyel og har kongens monogram foran på midten, omgitt av olivengrener og eikeløv. For hver monark har monogrammet derfor blitt endret, og i dag preges det av H5 (side 13). Kronen over er en variant som ble tegnet i

1844 av den svenske hoffgravøren Abraham Salamonson. I den korte perioden etter at unionen med Sverige var oppløst og før kong Haakon VII ble Norges konge, ble tronen i Stortinget satt opp i forbindelse med åpningen av det 55. den 12. oktober 1905 og da var det ikke noe kongemonogram på baldakinen, men Den norske løve i stedet (side 22).

NAVN PÅ STOLENE

Betegnelse kongestol, dronningstol og kronprinsstol gjenspeiler dagens bruk av tronstolene. I fremtiden kan det variere hvem som inngår i monarkens følge ved Stortingets høytidelige åpning eller andre besøk til Stortinget. Da vil kanskje en eller flere av stolene gå ut av bruk eller bli benyttet av medlemmer av kongefamilien med andre titler og roller. I så fall er det naturlig at stolene endrer navn på tilsvarende måte, slik de allerede har endret navn og funksjon flere ganger gjennom historien.

Dronningstolen

Stolen dronningen benytter i Stortinget, er den eldste av tronstolene. Den kom trolig fra Sverige og ble benyttet av Carl XIV Johan, Oscar I og Carl XV i unionstiden. I 1868 ble den solgt på auksjon og i mange år brukt som teaterrekvisitt, før den ble stilt ut på Norsk Folkemuseum i 1912. Senere ble stolen satt på lager, gjenoppdaget og kom nyrestaurert til Stortinget som dronningstol ved den høytidelige åpningen i 2023.

TIDEN SOM KONGESTOL I STORTINGET

Da unionen med Sverige var et faktum, og kronprins Carl Johan (1763–1844) møtte i Stortinget i november 1814 for å avlegge eden på vegne av den aldrende kong Carl XIII (1748–1818), skjedde det i Christiania Katedralskoles foredragssal. Som da Grunnloven ble utformet på Eidsvoll tidligere samme år, ble det satt opp et podium med en trone som vendte seg mot de folkevalgte som satt i rader oppover i en halvsirkel. Det ble også satt opp en stol for kronprins Carl Johan og en for arveprins Oscar (1799–1859). Den forgylte kongestolen forble tom fordi Carl XIII var for syk til å komme til Norge, mens kronprinsen og arveprinsen satt på de to stolene på høyre og venstre side av denne.

Den første tronstolen er i tidlig empirestil og kom muligens sammen med kronprins Carl Johan og hans hoff fra Sverige i samme år. Den gjenfinnes ikke i noen inventarliste fra

Paleet, som var kongens residens i Christiania (Oslo). Den forgylte tronstolen for kong Carl XIII som ble stående tom i 1814, ble hentet fra Paleet og brakt frem og tilbake på dagen. Stolen kan altså ha vært i kongens eie. Måten den er laget på, gjør at vi kan anta at den ble fremstilt i Sverige eller Frankrike. Vi kan ikke være sikre på at dette er den sammen stolen som vi i dag kaller dronningstolen, men mye taler for det. Derimot vet vi at stolen var i bruk i den gamle stortingssalen da Stortinget møttes i Christiania Katedralskole på begynnelsen av 1800-tallet. Vi vet også at denne stolen ble solgt på auksjon i 1868 og ikke ble med til den nye stortingsbygningen. Muligens ble den solgt fordi den var blitt umoderne og ikke passet inn i stilen til den nye stortingssalen.

Detalj av
dronningstolen.

STOLENS UTFØRELSE OG SYMBOLER

Dronningstolen er i tidlig empirestil, også kalt keiserstil. Stilen nådde sitt høydepunkt i Frankrike under keiser Napoleon I (1769–1821). Empire betyr imperiet og ble kalt opp etter det franske imperiet. I Napoleons regjeringstid var stil- og moteretningen preget av klassiske forbilder fra antikken. Dronningstolen har tydelig preg av empire-stilen og er laget direkte etter modell av keiser Napoleons troner i Frankrike.

Som kongestolen har dronningstolen også løveføtter. Løvene har mer stiliserte manker og ingen kroner, men de har vinger som folder seg ut i form av to armlener. Formen på løvene er ganske flat sammenliknet med kongestolen, som er langt mer tredimensjonal. Selve løvemanken er mer antydnet i dronningstolen, mens de i kongestolen er store og med tykke, utskårne krøller. Ryggen er høy og stramt geometrisk utformet med to volutter

– spiralformet ornamenter – som omslutter våpenskjoldet. I motsetning til kongestolens rike, organiske treskjæring, er dronningstolen bygget opp med klare vertikale og horisontale former. Den er ellers dekorert med stiliserte blomster, blomsterranker og palmetter (små palmer). Palmen har ofte blitt brukt som symbol på seier og gjenfødelse. Seiersgudinnen i gresk mytologi, Nike, ble ofte avbildet med en palmegren i hånden. Rundt setet ligger en girlander av eikeløv. Eiketrær har blitt assosiert med lang levetid, styrke, stabilitet, utholdenhet, fruktbarhet, makt, rettferdighet og ærlighet. I det gamle Romerriket ble eikeløvskranser båret på hodet som et symbol på triumf.

Keiser Napoleon I av Frankrike bestilte flere troner etter klassiske forbilder som påvirket kongelig mote over hele Europa. Særlig tronstolen som ble laget til den lov-givende forsamlingens overhus, Senatet, ble

Dronningstolen i Stortinget. Høyde 150 cm, bredde 89 cm og dybde 75 cm og setehøyde 53 cm. Eies av Norsk Folkemuseum.

Detaljer av dronningstolens ene løvehode.

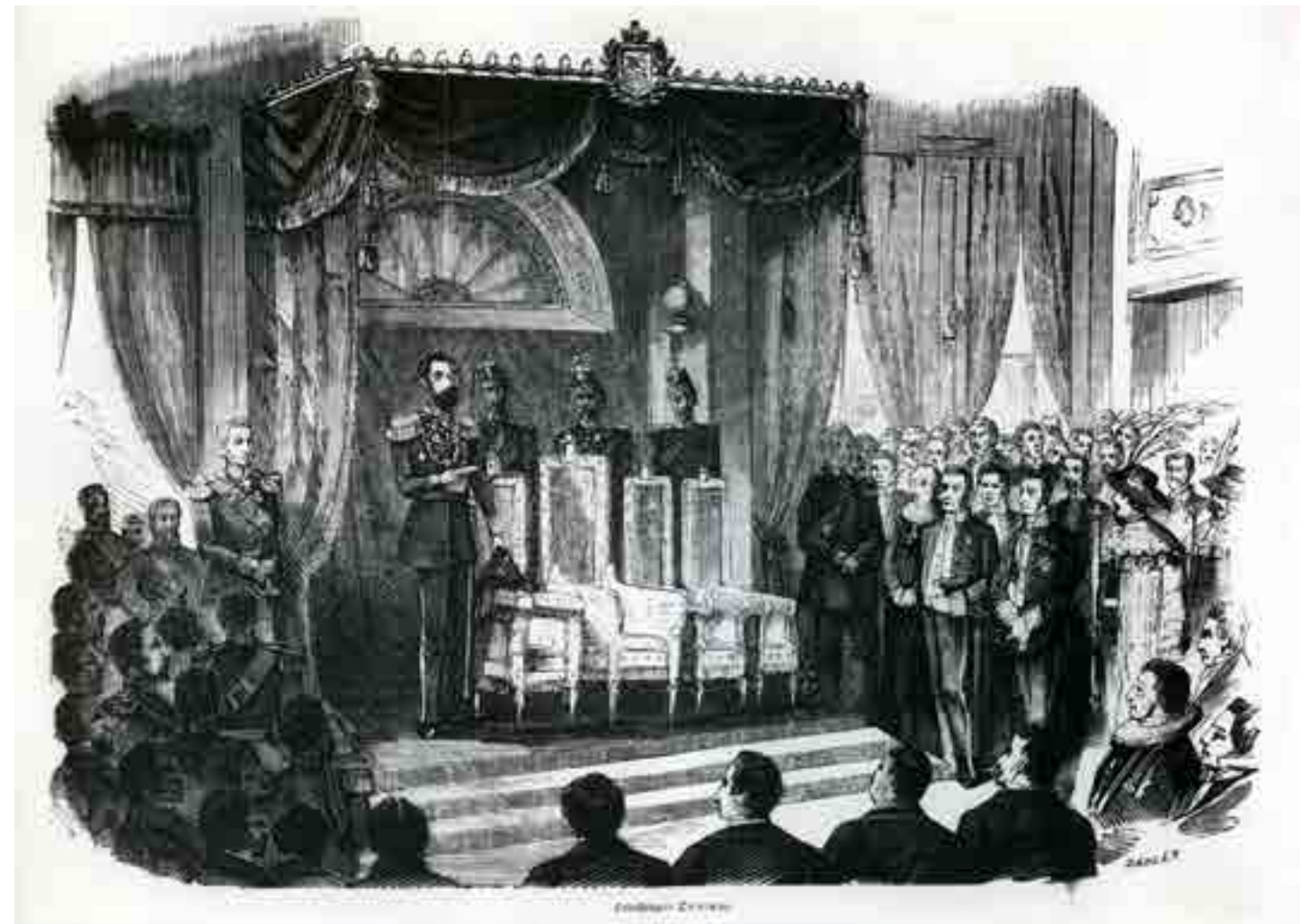
en viktig inspirasjonskilde for andre tronstoler i Europa. Stolen er tegnet av Bernard Poyet (1872–1924) og har forgylt bevingede løver og , som dronningstolen i Stortinget, ganske flat dekor med blomsterranker. Etter keiserens fall ble stolen endret og Napoleons monogram fjernet, men det er tydelig å se hvor inspirasjonen til dronningstolens form og dekor kommer fra. Både kronen og korset på dronningstolen er fra tiden på teater, mens våpenskjoldet ble fornyet i 2023, laget etter modell av Eilif Petersens tegning.

SOLGT PÅ AUKSJON TIL TEATER OG EN VANDREHISTORIE

Da Stortinget flyttet fra Christiania Katedral-skole til den nye stortingsbygningen, ble en del av utstyret auksjonert bort i 1868. Dagens dronningstol var en av gjenstandene på auksjonen. Den ble da trolig solgt til Christiania Teater, som fungerte som et slags nasjonal-

teater frem til Nationaltheatret ble innviet i 1899. Den første dokumentasjonen på at stolen var rekvisitt i Christiania Theater er en inventarliste fra 1870. Vi finner igjen stolen første gang i et foto fra Nationaltheatrets oppsetning av *Maria Stuart i Scotland* 25.11.1904 og deretter i flere forestillinger (side 34). Det er rimelig å anta at stolen var i flittig bruk til den i 1912 ble gitt til Norsk Folkemuseum som gave.

Da dronning Maud ledsaget kong Haakon VII ved edsavleggelse i Stortinget i november 1905, var det ingen dronningstol tilgjengelig. Dronninger og prinsesser var den gang ikke arveberettiget til tronen og hadde, hvis de var til stede, sittet i en losje ved siden av, dagens diplomatlosje (side 27). Begge prinsestolene som da stod i Stortinget, hadde åpne prinsekroner på toppen, og dronningen kunne derfor ikke benytte noen av dem. Dronning

Mauds stol ble ved edsavleggelsen i 1905 derfor lånt fra kongelosjen i Nationaltheatret (side 10). Det skapte en vandrehistorie om at det selvstendige Norges nye dronning satt på en teaterrekvisitt. Da dronningen kom tilbake til Stortinget i 1906, hadde en av prinsessestolene til kong Oscar Is sønner blitt utsmykket med en dronningkrone (side 40), og dermed kunne dronningen bruke denne stolen.

ULIKE STOLER FOR KONGER OG PRINSER

Det er historisk sett forskjell på stoler for konger og dronninger og stoler for prinser og prinsesser. Stoler for konger og dronninger er ofte rikere utsmykket, har armlener og lukkede kroner som dekor, slik som både på kongestolen og dronningstolen i Stortinget. Prinsestoler har tradisjonelt ikke armlener, de er ofte mindre utsmykket og de har åpne kroner på ryggen. Den åpne kronen forteller

at det er en stol for en prins og ikke en konge eller dronning, som har en lukket krone hvor takkene er bøyer som møtes på toppen med en globe med et kors over.

PÅ MUSUM

I 1912 ble den da meget nedslitte tronstolen overført til Norsk Folkemuseum. På museet ble den feilregistrert som kroningsstolen til kong Oscar I fra 1847 og satt på museums-magasin, etter å ha vært utstilt ved flere anledninger. Etter 46 år som teaterrekvisitt var stolen svært medtatt.

Kronprins (visekonge) Carl (senere Carl XV) oppløste det 15. storting i 1857 på vegne av sin far Oscar I. Som regent benyttet han kongens stol (dagens dronningstol). Det ble laget fire prinsestoler, men Gustav døde i 1852, og det ble derfor ikke satt opp en stol for ham, kun for de tre andre arveberettigede prinsene. Xylografi av Dahler hentet fra Illustreret Nyhedsblad.

Fra den lyriske eventyrkomedien Det var en gang skrevet av Holger Drachmann (1846–1908) på Nationaltheatret i 1907. Dagens dronningstol og en av de fire prinsestolene brukes som rekvisitter.

Dronningstolen i profil.

TILBAKE SOM DRONNINGSTOL

Etter mange år på lager hos Norsk Folkemuseum fikk stolen ny oppmerksomhet. Ved nærmere undersøkelser viste det seg at den ikke var kong Oscar Is kroningsstol, men at den var langt eldre, og at den hadde vært brukt i Stortinget tidligere. Det ble bestemt at stolen skulle restaureres og brukes som dronningstol, men da som et lån siden den ennå er i Norsk Folkemuseums eie. Inntil 2022 benyttet dronning Sonja en modifisert prinsestol i Stortinget (side 40).

Med tilbakeføringen av dronningstolen, som for første gang ble benyttet av dronningen i forbindelse med den høytidelige åpningen av det 168. Storting 3. oktober 2023, sitter hun nå på en egen stol med armlener og dronningkrone. Dette er et uttrykk for

Stortingets anerkjennelse av det verdifulle i at dronning Sonja deltar ved kongens side under åpningen. I fremtiden vil stolen kunne stå til disposisjon for den som ledsager monarken i Stortinget.

Kronprinsstolen

Kronprinsstolen som benyttes i Stortinget, er opprinnelig én av fire som ble laget til svensk-norske prinser i unionstiden. Siden kronprinsen er etter kongen i rang, er hans stol mindre og enklere utsmykket enn kongestolen. Dette sees også i kronen over våpenskjoldet, som er en åpen prinsekrone i motsetning til kongens lukkede kongekrone.

STOLER FOR FIRE PRINSER

I unionstiden med Sverige satt også arveberettigede prinser, som hadde en egen stilling i Grunnloven, på tronen i Stortinget. Kronprins Carl Johan og arveprins Oscar var allerede i Stortinget i november 1814. Stolene de satt på, vet vi dessverre intet om. Det ble derimot laget fire mindre prinsestoler til Oscar Is sønner. Hvis de kongelige ikke var til stede ved åpningen og heving av Stortinget, utførte stattholderen kongens plikter. Prinsestolene ble allikevel alltid stilt opp i stortingsalen sammen med kongens tronstol, som et symbol på den utøvende makten og hans arvinger (side 33). Vi vet ikke når stolene ble laget, men Oscar ble norsk og svensk konge ved Carl Johans død i 1844. Sønnene Carl, Gustav, Oscar og August fikk hver sin stol, de fire såkalte prinsestolene. Dronninger og prinsesser var ikke arveberettiget til tronen, og prinsesse Eugénie, som var eneste datter av kong Oscar I, fikk ingen egen stol i Stortinget.

SOLGT PÅ AUKSJON

To av prinsestolene ble med til den nye stortingsbygningen i 1866. De to andre ble i 1868 solgt på auksjon sammen med dronningstolen. En av prinsestolene havnet på Christiania Teater, gikk videre til Nationalteatret og endte på Norsk Folkemuseum i 1912, hvor den står i dag. Den siste av stolene kom i privat eie, men det er usikkert om den ble kjøpt i 1868 eller i 1912.⁴ De fire stolene er like i alt, bortsett fra våpenskjold og kroner, samt noe av dekoren, som har blitt endret opp gjennom deres ulike historie og eierskap.

Detalj av
kronprinsstolen.

STOLENS UTFØRELSE OG SYMBOLER

Kronprinsens stol er utført i en såkalt empirestil som gjenspeiles i dens enkle og symmetriske utførelse. Ryggen er høy og stramt utformet med små ornament som omslutter våpenskjoldet. Kronprinsstolen har flere likheter med dronningstolen som rosetter, stiliserte blomster og laurbærblad, men stolbena er ikke i form av løveføtter, men klassisk dekor med geometriske former inspirert av gresk og romersk arkitektur. Kronprinsstolen har lite dekor sammenliknet med både kongestolen og dronningstolen, men har flere likhetstrekk med dekoren på dronningstolen, som også er i empirestil. All dekor på kronprinsstolen er flat sammenliknet med den dypt utskårede dekoren på kongestolen. Kronprinsstolen har heller ikke armlener, og over våpenskjoldet er det en åpen krone med åtte takker.

PRINSESTOL SOM TIDLIGERE DRONNINGSTOL

Da Norge fikk sin egen konge i 1905, fikk dronningen for første gang plass på podiet med en egen stol, ikke i galleriet ved siden av tronen, slik det hadde vært i unionstiden. Hennes stol ble ved edsavleggelsen i 1905 lånt inn fra kongelosjen i Nationaltheatret fordi Stortinget ikke hadde en dronningstol. Da dronning Maud kom tilbake til Stortinget i 1906, fikk hun en av prinsessestolene til kong Oscar Is sønner, som ble utsmykket med en dronningkrone (side 40). Dronning Maud deltok i alt fem ganger ved Stortingets åpning, siste gang var i 1922. Det tok 69 år før det igjen var en dronning i Stortinget da dronning Sonja var med på kong Haralds edsavleggelse 21. januar 1991. Inntil 2022 benyttet dronning Sonja den modifiserte prinsestolen i Stortinget hvert år.

Kronprinsstolen i Stortinget. Høyde 150 cm, bredde 67 cm og dybde 59 cm og setehøyde 55 cm.

Etter 2023 sitter ikke lenger dronningen på en prinsestol med dronningkrone, men på en egen stol med armlener og dronningkrone. Dronnings stol har hatt en lang reise, og den er langt eldre enn kongens stol i Stortinget.

KRONPRINSSTOL

Som kronprins deltok både Olav fra 1927 og Harald fra 1958 som oftest ved den høytidelige åpningen. Kronprins Haakon ble myndig i 1991, samme år som kong Olav døde, og han har deltatt så godt som hvert år ved åpningen av Stortinget siden den gang.

Kronen på kronprinsstolen er av nyere dato. I kong Olavs tid som kronprins satt han på stolen som dronning Maud hadde benyttet, og dronningkronen som hadde blitt laget til hennes stol i 1906, forble uforandret. Da kronprins Harald for første gang ble med til Stortinget i 1958, satt han også på denne stolen. Det ble etter hvert laget en prinse-

krone til kronprinsstolen, men den ble av en eller annen grunn ikke tatt i bruk før tidlig på 1980-tallet. Den åpne kronen forteller at det er en stol for en prins og ikke for en konge eller dronning, som har en lukket krone hvor takkene er bøyer som møtes på toppen med en globe og et kors over. Denne tradisjonen har ikke helt blitt fulgt i Stortinget. Kronprinskronen ble laget i Oslo og brennmerket under med Anth. Røvik, som var treskjærer. Den er en forenklet utgave i forgylt tre av den såkalte arvefyrstekronen (som er del av kronregaliene) som befinner seg i Trondheim.

«Prinsestolene» opprinnelig laget for Oscar I's fire sønner Carl, Oscar, Gustav og August. I dag står to i Stortinget, én på Norsk Folkemuseum og én er i privat eie.

Detalj av kronprinsstolens våpenskjold og krone.

Kronprinsregenten
leser trontalen under
den høytidelige
åpningen av det 165.
storting 2. oktober
2020.

KONGENS STEDFORTREDER

Kong Haakon VII åpnet samtlige Storting fra 1906 til 1955. I 1956 og 1957 var det kronprins Olav som åpnet Stortinget da kong Haakon var syk. Første gang kronprins Harald åpnet Stortinget, var i 1990 da han var regent under kong Olavs sykefravær. Året etter ble han selv konge. I 2020 var det kronprins Haakon som åpnet det 165. Stortinget fordi kong Harald var syk. I alle disse tilfellene har kronprinsregenten benyttet kongestolen for å symbolisere at kronprinsen har inntatt kongens rolle som stedfortreder og fyller kongens oppgaver pålagt av Grunnloven.

STARTEN PÅ STORTINGSÅRET

Til den høytidelige åpningen blir stortingsalen ommøblert den korte stunden kongen er til stede. Tronen settes opp som symbol på den utøvende makten. Disse symbolske handlingene har siden 1814 funnet sted i Stortingets lokaler og aldri på kongens slott. Når kongen leser trontalen for de folkevalgte, er det en seremoni som iscenesetter Grunnlovens maktfordeling mellom Kongen (regjeringen) og den folkevalgte forsamlingen i stortingsalen. De tre tronstolene – kongens, dronningens og kronprinsens – har hver sin historie og utforming, men når de settes opp sammen i stortingsalen hvert år, symboliserer de kontinuiteten til statsformen og maktfordelingen som ble nedfelt i Grunnloven av 1814. Når kongen har lest trontalen, starter en ny stortingssesjon, og når kongen har forlatt bygningen, starter utøvelsen av politikk ved representanter valgt av det norske folket.

Kilder

LITTERATUR

Andersen, Eystein M. *Stiftsgården. Det Kongelige Palé i Trondheim*. Andrimne forlag- og kommunikasjonshus. Trondheim, 2006

Astrup, Birgit. Stortingsbygningen i Christiania. Dess fôhistoria och tillblivelse samt analys av dess arkitektur. Avhandling for magistergraden i kunsthistorie ved Universitetet i Oslo. Oslo 1972

Biedermann, Hans. *Symbolleksikon*. J.W. Cappelens Forlag AS. Oslo 1992

Grønvold, Ulf (red./ed.). *Slottet og Linstow. Den nye hovedstandens grunnstein*. Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design. Oslo 2010

Haffer, Vilhelm. *Stortingets hus*. Gyldendal norske forlag. Oslo 1953

Hamran, Ulf. «De første Stortingslokaler» i *By og Bygd* XVII, Norsk Folkemuseum. Oslo 1963-1964. ss. 45-89.

Høye, Nina. Linstows Store komposisjon og innredningen av interiørene i hovedetasjen på Det Kongelige Slott En studie av H. D. F. Linstows tegninger til og virkeliggjøring av interiørene i Norges kongebolig. Hovedoppgave i kunsthistorie. Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske språk, Universitetet i Oslo 2007

Hauge, Yngvar. *Interiørene på Oslo slott*. Aschehoug & Co. (W. Nygaard). Oslo 1963

Isaksen, Trond Norén. *Norges krone*. Forlaget historie og kultur AS. Oslo 2015

Johannessen, Knut. «Stortinget og riksvåpenet» i *Stortingets riksvåpen av 1866*. Stortingsarkivet (red.), Stortinget. Oslo 2021

Kavli, Guttorm og Gunnar Hjelde. *Slottet i Oslo*. Dreyers forlag. Oslo 1973

Keiserud, Erik: «Ed». *Store norske leksikon*. Sist oppdatert 24.04.2023, lest 23.06.2024

Kielland, Thor. *Møbelkunstens historie*. Oslo 1932

Lange, Albert J. *Eidsvold Værks og Eidsvoldsbygningens historie gjennom tiderne*. Hanche. Christiania, 1902

Madsen, Stephan Tschudi og Hopstock, Carsten: *Stoler og stiler*. Oslo 1955

Risåsen, Geir Thomas. *Det kongelige slott*. Andersen og Butenschøn. Oslo 2006

Risåsen, Geir Thomas. *Norges riksgalier*. Nidaros domkirkes restaureringsarbeider. Forlaget Press. Oslo 2006

Risåsen, Geir Thomas. *Eidsvollbygningen*. Eidsvoll 1814. Forlaget Press. Oslo 2016

Rønning, Bjørn R. og Wahl, Taja (red.). *Stortinget og unionen med Sverige*. Stortinget 2005

Schiander, Silje Nome og Lorentzen, Sandra (red.) *Slottets håndverk - skapt gjennom 200 år*. Det kongelige hoff. Oslo 2023

Svenskt konstnärslexikon III. Tredje bandet: Hahn - Lunderberg. «Hoffman, Wilhelm Heinrich». Allhms Förlag. Malmö, 1957. s. 160

AVISER

Aftonbladet, No. 131, 16.07.1847 og No. 132, 17.07.1847

Bergens Tidende 06.02.1884

Den Constitutionelle, 22.02.1836

Den Norske Rigstidenene 25.07.1847

Eidsiva, 21.05.1913

Hamars Budstikke Nr. 1, 29.07.1847

Holmestrandsposten 03.08.1847

Illustreret Nyhedsblad, 1857

Lillehammer Tilskuer, 03.08.1847

Lister og Mandals Amtidende – og Adresseavis, No 14, 15.02.1876

Morgenbladet, 18.02.1886, 11.02.1898, no. 526, 10.10.1905 og no. 530, 12.10.1905

Tromsø Tidende, No 23, 18.03.1851

Trondhjems Stiftstidende mandag 02.08.1847

Verdens Gang 03.02.1897

UPUBLISERTE

Andersen, Eystein M. «Orientering om tronstolen i Stortinget». Stortingsarkivet. Upublisert notat 28.02.2006

Eldal, Jens Christian. «Stortingets stoler for dronning og tronfølger. Historikk og kunsthistorisk vurdering». Stortingsarkivet. Upublisert notat 06.02.2005

Horn, August og Jon Anders Fløistad. «Treskjæring og møbelsnekkerarbeid», rapport. Treskjærerverkstedet AS. Bærum 2023

Høye, Nina E. «Tronstolene». Nasjonalmuseet. Upublisert notat. 2005

Knutsen, Anne Grete: «Møbeltapetsererarbeid Dronningstolen 2023», rapport. Puffen Møbeltapetsererverksted. Oslo 2023

Risåsen, Geir Thomas. «Stortingets tronstol, anvendelse og proveniens». Stortingsarkivet. Upublisert notat 04.05.2005

Regaliekommisjonen 1837-60. Diverse kommunikasjon og fortegnelser over utstyr. Riksarkivet. RA-S-1063 - Finansdepartementet, Administrasjonskontoret E og F (og W) 1824 - 1966/E/ea/L0040, 1837 -1873.

Brev til Herr Kammerherre von Morgenstierne, Stockholm 18 Februar 1847. Usignert. Riksarkivet. RA-S-1063 - Finansdepartementet, Administrasjonskontoret E og F (og W) 1824 - 1966/E/ea/L0040, 1837 -1873

Christiania Theater Regnskabsbog for 1867/68, nr. 65: 16. Inventariet og dets vedligeholdelse. Nasjonalbiblioteket. TSark A 2: Kontobøger nr. 65, 66 og 67

Fortegnelse over Christiania Theater's Decorationer og ved Sænen vedkomne Inventarium 1869/70. Nasjonalbiblioteket. Tsark A 2. Chra. Theater Inventariefortegnelse nr. 184. a, b, c, d, e, f.

«Om anskaffelse af Thronstol til Stortingsbygningen». Eske 6 nr. 7 1873. Riksarkivet. RA/S-1061/E/Ea/ L0021. Stortingsbygningen III. Finansdepartementet, Ekspedisjonskontoret C. Saksarkiv Diverse (statens eiendommer mm.)

Fotnoter

¹ Aftonbladet, No. 131, fredag 16.07.1847, s. 1, Aftonbladet, No. 132, lørdag 17.07.1847, s. 1 og Svenskt konstnärslexikon III. 1957. s. 160 og Hamars budstikke nr. 1 fra 29. juli 1947.

² Fortegnelse. Christiania d. 25de April 1863, hvor det står: «Kom tilbage fra Trondhjem efter Kroningen» og «Formentlig ubrugelig paa grund af dens Facon.» i RA-S-1063 - Finansdepartementet, Administrasjonskontoret E og F (og W) 1824 - 1966/E/ea/L0040, 1837 -1873.

³ Brev fra Stadskonduktør Grosch til Det Kgl. Finansdepartement og svar til ham i Riksarkivet: RA/S-1061/E/Ea/L0021. Stortingsbygningen III. Finansdepartementet, Ekspedisjonskontoret C. Saksarkiv Diverse (statens eiendommer mm.) «Om anskaffelse af Thronstol til Stortingsbygningen». Eske 6 nr. 7 1873.

⁴ I Foretgnselse over Christiania Theater's Decorationer og ved Sænen vedkomne Inventarium 1869/70 står det: «3 store forgyldte Kongestole med fløils Betræk». Tsark A 2. Chra. Theater Inventariefortegnelse nr. 184. a, b, c, d, e, f. Siden det står tre og vi vet at tre ble solgt på auksjon så er det altså mulig at den ene av de fire prinsestolene først havnet på private hender i 1912.

Fotokreditering

Stortinget: side 5, 12, 13, 15, 21, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 35, 36, 38, 40–43
Stortingsarkivet: side 6, 8, 9, 11 og 33
Severin Worm-Petersen / Stortingsarkivet: side 10
Severin Worm-Petersen / Norsk Teknisk Museum: side 17
Wikimedia Commons: side 18:
iStock by Getty Images: side 20:
L. Szacinski / Oslo Museum: side 27
Nationaltheatret: side 34
Norsk Folkemuseum: side 40
Privat: side 40

© Stortingets administrasjon, 2025
Tekst: Eivind Torkjelsson
ISBN 978-82-8196-218-7
2. opplag
Bildet på omslaget: Detalj av kongestolen. (Foto: Stortinget)
For mer informasjon om Stortinget se www.stortinget.no

 Svanemerket trykksak, 2041 0654

